

Opinnäytetyö (AMK)
Kirjasto- ja tietopalvelu
2020

Katja Löfgren

PEDAGOGINEN TYÖOTE
ESPOON
KAUPUNGINKIRJASTOSSA

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kirjasto- ja tietopalvelualan koulutusohjelma

2020 | 26 sivua, 2 liitesivua

Katja Löfgren

PEDAGOGINEN TYÖOTE ESPOON KAUPUNGINKIRJASTOSSA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella pedagogista työtettä Espoon kaupunginkirjastossa. Tavoitteena oli selvittää, mitä pedagoginen työote tarkoittaa kirjaston kontekstissa.

Työssä on tarkasteltu kolmea tapausta, jotka olivat Sellon ja Iso omenan kirjastoissa järjestettävä asiointineuvonta maahanmuuttajille, jossa asiakkaat voivat tulla kysymään apua erilaisten lomakkeiden ja viranomaiskirjeiden täyttämiseen ja lukemiseen, Espoon kaupunginkirjaston jalkautuva seniorityö sekä Tapiolan kirjaston pajatoiminta. Opinnäytetyö toteutettiin tapaustutkimuksena, jossa metodina käytettiin puolistrukturoituja teemahaastatteluja, joita toteutettiin sähköpostitse ja henkilökohtaisesti, sekä havainnointia.

Työssä tarkasteltiin kirjastolakia ja sen taustoja sekä kirjaston toimintaympäristöä. Suomessa hyväksyttiin uusi kirjastolaki vuonna 2016, jossa kirjaston tehtäviä saatettiin ajan tasalle. Pedagoginen työote otettiin Espoossa käyttöön lakimuutoksen jälkeen. Opinnäytetyössä kävi ilmi, että monella tapaa pedagoginen työote oli jo otettu käyttöön ennen muutoksia. Kirjaston pajassa oli jo totuttu opettelemaan asioita yhdessä asiakkaiden kanssa. Sekä asiointineuvonnassa että seniorityössä asiakkaat oli kohdattu ja heille oli annettu aikaa.

Työssä käsitellyt tapaukset olivat esimerkkejä siitä, mitä pedagoginen työote käytännössä on. Se on ennen kaikkea asiakkaan kohtaamista, yhdessä oppimista ja vuorovaikutusta.

ASIASANAT:

Kirjastotyö, yleiset kirjastot, kirjastopalvelut

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Library and Information Services

2020 | 26 pages, 2 pages in appendices

Katja Löfgren

PEDAGOGICAL APPROACH TO WORK IN ESPOO CITY LIBRARY

The purpose of this thesis was to study the pedagogical approach to work in Espoo City Library. The objective was to find out what the pedagogical approach with regards to work means in the library context.

This thesis studied three cases which were assistant services for immigrants in Iso omena and Sello libraries. In these places the customers may receive help with filling out or completing official forms or reading letters from the officials, working with seniors on the field, and the maker space in Tapiola library. The thesis was conducted in the form of a case study. The methods were observation and semi-structured, thematic interviews that were conducted by e-mail and in person.

The thesis examined at the law on public libraries and its background and operating environment of libraries. Finland passed a new law on public libraries in 2016 in which the tasks of libraries were updated. The study found out that in many ways the pedagogical approach to work had already been put into use before the changes. In the library maker space the staff had been learning together with the customers. In the assistance services and working with seniors the staff was giving a lot of time to individual customers.

The cases studied in this thesis were examples of what pedagogical approach to work is in practice. It's first and foremost communicating, learning together, and interacting with the customer.

KEYWORDS:

Library work, public libraries, library services

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 KÄYTETYT MENETELMÄT	6
3 KIRJASTON TOIMINTAYMPÄRISTÖ	8
3.1 Keitä kirjasto palvelee.....	8
3.2 Sosiaalinen kirjasto.....	10
4 ESPOON KAUPUNGINKIRJASTON PEDAGOGINEN TYÖOTE	12
4.1 Työnkuvan muutokset.....	12
4.2 Kirjastolain vaikutus.....	13
4.3 Henkilökunnan kouluttaminen.....	15
5 5 PEDAGOGINEN TYÖOTE KÄYTÄNNÖSSÄ	18
5.1 Asiointineuvonta.....	18
5.2 Seniorityö.....	19
5.3 Pajatoiminta.....	23
6 LOPUKSI	25
LÄHTEET	26

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

KUVAT

Kuva 1 . Taidesalkku muistelumatkalle.....	21
Kuva 2 . Muistelumatkan rekvisiittaa.....	21
Kuva 3 . Muistelumatkan rekvisiittaa 2.....	22
Kuva 4 . Tapiolan pajan yhteisöllinen taideteos.....	24

1 JOHDANTO

Työn aiheena on pedagoginen työote Espoon kaupunginkirjastossa. Aihe on ajankohtainen ainakin Espoossa, jossa on pohdittu sitä, mitä pedagoginen työote kirjaston arjessa tarkoittaa. Vuonna 2017 koko henkilökunnan nimikkeet muuttuivat ja nyt suurin osa työntekijöistä on töissä nimikkeellä kirjastopedagogi tai kirjastoneuvoja. Henkilökunnan nimikkeiden uudistus liittyi laajempaan kokonaisuuteen, jossa pedagoginen työote haluttiin tuoda osaksi työn arkea ja jokaista asiakaskohtaamista.

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi pedagogisen työotteen Espoon kaupunginkirjastossa, koska työskentelen siellä itse ja aihe on ollut erityisesti vuodesta 2017 paljon esillä ja se on vaikuttanut omaan sekä ympärilläni työskentelevien ihmisten jokapäiväiseen työhön. Espoon kaupunginkirjasto järjesti vuonna 2018 paljon sisäistä koulutusta henkilökunnalle pedagogiseen työotteeseen liittyen.

Työssä esitellään pedagogista työtettä kolmen tapausesimerkin eli casen avulla, joiden kautta tarkastellaan pedagogista työtettä käytännössä. Yksi on Iso omenan ja Sellon kirjastoissa toteutettava asiointineuvonta, jossa autetaan maahanmuuttajia mm. erilaisten hakemusten täyttämässä ja muussa viranomaisten kanssa asioimisessa, toisena Espoon kaupunginkirjastossa tehtävä hakeutuva seniorityö, ja kolmantena on Tapiolan kirjaston pajatoiminta. Taustoituksena olen tutkinut toimintaympäristöä, jossa kirjastot toimivat. Uusi laki yleisistä kirjastoista tuli voimaan vuoden 2016 lopussa ja se on toiminut alkusysäyksenä pedagogisen työotteen käyttöönotolle Espoossa. Tutkin myös sitä, millainen on ollut kirjaston toimintaympäristö tässä vaiheessa niin Suomessa kuin kansainvälisestikin.

2 KÄYTETYT MENETELMÄT

Opinnäytetyö on case-tutkimus, joka perustuu Espoon kaupunginkirjaston henkilökunnan ja esimiesten haastatteluihin. Kyseessä on siis kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Haastateltavista osaa on haastateltu henkilökohtaisesti ja osaa (esimiehiä) sähköpostilla. Niissä tapauksissa, joissa haastattelut tehtiin henkilökohtaisesti, haastatelluille kerrottiin etukäteen mitä aihetta haastattelu käsittelee, eli mitä osaa heidän työstään, mutta he eivät tienneet haastattelukysymyksiä etukäteen. Asiointineuvonnasta on puhuttu vapaasti ilman tarkkoja kysymyksiä. Sähköpostilla tehdyissä haastatteluissa haastateltavat saivat enemmän aikaa miettiä vastauksia (vastausaika oli keskimäärin n. viikko).

Tutkimusmenetelmänä haastattelu on menetelmä, jossa tutkija ja haastateltava keskustelevat enemmän tai vähemmän strukturoidusti tutkimusaiheesta (https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3.html). Tässä tutkimuksessa käytetään puolistrukturoitua teemahaastattelua, joka koostuu avoimista kysymyksistä. Haastateltaville ei kaikille esitetty samoja kysymyksiä, vaan kysymykset liittyvät juuri siihen teemaan, jonka kanssa haastateltavat työskentelevät. Kysymykset ovat avoimia ja jättävät paljon tilaa haastateltavalle puhua aiheesta.

Menetelmänä on käytetty myös havainnointia. Havainnointia voi käyttää paitsi itsenäisesti myös haastattelun tukena, kuten tässä tapauksessa on tehty. Havainnointi, eli observointi, mahdollistaa sen tutkimisen, että toimivatko ihmiset, kuten he itse sanovat toimivansa. Havainnoinnin hyöty on välitön ja suora informaatio yksilöiden, ryhmien ja organisaatioiden toiminnasta. Havainnointi voidaan jakaa osallistuvaan havainnointiin, jossa tutkijalla on aktiivinen rooli toiminnassa ja ei-osallistuvaan havainnointiin, jossa tutkija pitäytyy havainnoijana. (https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4.html)

Tässä tutkimuksessa on käytetty sekä osallistuvaa että ei-osallistuvaa havainnointia. Pajatoiminnan ja senioritoiminnan kohdalla on käytetty osallistuvaa ja asiointineuvonnan kohdalla ei-osallistuvaa havainnointia. Asiointineuvonnan ei-osallistuva havainnointi tapahtui haastattelun yhteydessä siten, että haastattelu tehtiin paikassa, jossa samanaikaisesti oli asiointineuvontaa, eli taustalla oli muita työntekijöitä, kuin haastateltava, jotka tekivät neuvontaa samanaikaisesti. Senioritoiminnan kohdalla havainnointi tapahtui osallistumalla yhteen senioreille

suunnattuun muistelumatkaan. Pajatoiminnan havainnointi on tapahtunut siten, että olen itse tehnyt useasti työvuoroja Tapiolan pajassa.

3 KIRJASTON TOIMINTAYMPÄRISTÖ

3.1 Keitä kirjasto palvelee

Kuntien ylläpitämät yleiset kirjastot ovat osa julkista sektoria. Asiakas on kuntalainen ja hänellä on oikeus saada laadukkaita palveluita niitä tarvitessaan. Julkisen palvelun, tässä tapauksessa kirjaston, asiakkaalla on sekä oikeuksia että velvollisuuksia. Kirjaston käyttäjät kuuluvat kaikkiin eri ikäryhmiin ja sosiaalisiin luokkiin ja heitä kaikkia palvellaan. (Lovio & Tiihonen 2005. S. 20–21.)

Christie Koonzin ja Barbara Gubbinin toimittamassa IFLA Public Library Service Guidelines julkaisussa määritellään IFLA:n (International Federation of Library Associations and Institutions) mukaan tärkeitä elementtejä vaikuttavien kirjastopalvelujen saattamiseksi asiakkaille. Niitä ovat mm. Potentiaalisten asiakkaiden tunnistaminen, asiakkaiden tarpeiden analysoiminen, palveluiden kehittäminen niin yksilöille kuin ryhmille, kirjastonkäytön opastuksen järjestäminen, yhteistyö ja resurssien jakaminen, sähköisten verkostojen kehittäminen, sen varmistaminen, että kaikilla on pääsy palveluiden pariin sekä kirjastorakennukset. (Koonz & Gubbin 2010 s. 36.)

Yleisen kirjaston tehtävä on tarjota palveluita kaikenlaisille ihmisille ja ryhmille. Potentiaalisia asiakasryhmiä ovat eri ikäryhmät (lapset, nuoret, aikuiset, seniorit), ihmiset ja ryhmät, joilla on erityistarpeita. Näitä ovat esimerkiksi eri kulttuureista tulevat, eri lailla vammaiset ihmiset, ihmiset, jotka eivät pysty poistumaan kotoaan, laitoksissa olevat ihmiset (esim. sairaalat tai vankilat ym.) sekä ihmiset, jotka eivät tunne kirjaston palveluja. Kirjaston tulee myös palvella paikallisia laitoksia ja järjestöjä sekä muita vastaavia tahoja, kuten oppilaitoksia, kulttuuri- ja vapaaehtoisjärjestöjä ja muita yhteisön ryhmiä sekä paikallisia yrityksiä ja julkisia palveluja. (Koonz & Gubbin 2010 s. 36.)

Koonzin ja Gubbinin julkaisussa tuodaan esiin vielä erikseen nimenomaan aikuisille suunnattuja palveluita, joita erilaiset erilaisissa elämäntilanteissa olevat aikuiset saattavat tarvita opiskelujen, työnteon ja henkilökohtaisen elämänsä puitteissa. Aikuisille tarjottavien palvelujen tulisi tukea elämänmittaista oppimista, vapaa-ajan mielenkiinnon kohteita, tiedontarpeita, yhteisöaktiviteetteja, kulttuurista toimintaa sekä vapaa-ajan lukemista. (Koonz & Gubbin 2010 s. 41.)

Kirjaston tulee helpottaa kaikkien pääsyä palveluiden pariin. Palveluita, joita kirjaston tulee tarjota eri medioiden ja internetin kautta ovat mm. kirjojen ja muun aineiston lainaus, tietopalvelua sekä painettuja että sähköisiä materiaaleja käyttäen, aineistojen varaaminen, tietoa paikallisyhteisön tapahtumista ja paikallisesti tärkeistä asioista ja tapahtumista, kirjastonkäytön opastusta sekä lukutaidon tukemiseen tähtäävää toimintaa, ohjelmointia, tapahtumia ja saavutettavuutta nykyaikaisten kommunikointivälineiden avulla. Kirjaston ei tule tarjota palvelujaan pelkästään oman kirjastorakennuksen seinien sisäpuolella vaan pitää jalkautua asiakkaiden pariin siellä, missä pääsy kirjaston palveluihin ei muuten ole mahdollista. Asiakkaiden tavoittamiseen voi ja tulee käyttää myös sähköisiä menetelmiä. (Koonz & Gubbin 2010 s. 37–38.)

Yleisten kirjastojen neuvoston (YKN) julkaisussa Yleisten kirjastojen suunta 2016–2020 määritellään kirjastot kulttuurin, sivistyksen, tiedon ja osaamisen puolustajaksi. Kirjastojen toimintaympäristö muuttuu nopeasti. Kasvava eriarvoisuus, perinteisten kulttuurituotteiden digitalisoituminen sekä palvelujen keskittyminen verkkoon haastavat kirjastoja. Suuntaviivat on julkaistu, kun uutta kirjastolakia on saatettu voimaan ja sen vaikutus julkaisussa näkyy. Kirjastojen tehtäväksi listataan pääsy kulttuuriin ja tietoon ja kansalaistaitojen tukeminen sekä sananvapauden ja sivistyksen puolustaminen. Kirjastoilla on suuri merkitys yhteiskunnalle, kirjataloudelle, lähiyhteisölle sekä yksilöille. Kirjastot ovat olennainen osa suomalaista osaamista, kieltä, kirjallisuutta, tasavertaisuutta ja lukutaitoa. (YKN 2016 s.2) Suomen perustuslain mukaan kaikille tulee taata mahdollisuus kehittää itseään perusopetuksen jälkeen, varattomuus ei saa olla tälle esteenä. Kirjastolain on tarkoitus edistää asukkaiden osallisuutta ja sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumista verkottuneessa kansalaisyhteiskunnassa sekä turvata tiedon ja kulttuurin saatavuus yhdenvertaisesti. Tavoitteena on edistää yhteiskunnallista demokratiakehitystä sekä vahvistaa yleisten kirjastojen toimintaedellytyksiä. (YKN 2016 s. 3.) Kirjaston arvoja ovat tasavertaisuus, vastuullisuus, yhteisöllisyys, rohkeus sekä sananvapaus. (YKN 2016 s. 8.)

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisistä kirjastoista (HE 238 / 2016 vp) arvioidaan vuonna 2016 voimaan tulleen lain yhteiskunnallisia vaikutuksia. Lain tavoitteena on edistää tiedon saatavuutta ja käyttöä sekä lukemiskulttuurin lisäämistä. Lain on tarkoitus edistää näiden lisäksi myös aktiivisten kansalaisuuden, demokratian ja sananvapauden sekä väestön yhdenvertaisten mahdollisuuksien sivistykseen ja kulttuuriin toteutumista. Kirjaston toiminnan arvopohjaksi määritellään yhteisöllisyys,

moniarvoisuus ja kulttuurinen moninaisuus. Yleiset kirjastot nähdään paikkana, jotka ovat kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa. Kirjastot ovat niin lasten, nuorten, aikuisten, ikääntyneiden kuin erityisryhmien käytettävissä ja käytössä. (HE 238 / 2016 vp s. 22.)

Lakiesityksessä on pyritty vahvistamaan yleisten kirjastojen yhteiskunnallista merkitystä. Kirjastot, tehtäviään toteuttaessaan, lisäsivät väestön ja yhteisöjen sivistyksellistä ja sosiaalista pääomaa. Kun kirjastot tarjoavat tieto- ja kulttuurisisältöjä sekä opiskeluun ja työskentelyyn sopivia tiloja ja tukevat osaamisen kehittymistä, ne myötävaikuttavat tietointensiivisten alojen kehittymiseen ja siten ne edistävät paikallista ja alueellista elinvoimaisuutta. Yleiset kirjastot muodostavat tilallisen, toiminnallisen ja tiedollisen kiinnekohdan yksilöiden sekä julkisten, yksityisten ja kolmannen sektorin toimijoiden verkottumiselle ja yhteistyölle. (HE 238 / 2016 vp s. 22.)

Hallituksen esityksessä korostetaan yleistä kirjastoa kaikille käyttäjille helposti saavutettavana julkisena tilana ja monipuolisena arjen toimintaympäristönä. Yleisiä kirjastoja halutaan ylläpitää ja kehittää matalan kynnyksen lähi- ja peruspalveluna. Kirjastot ovat avoimia kaikille ja niiden tulee ottaa aktiivisesti toiminnassaan huomioon eri käyttäjäryhmien tarpeet. Niin kirjaston tarjoamat fyysiset ja digitaaliset aineistot kuin sen monipuoliset toimintamuodot tulisivat olla kaikkien käyttäjien ulottuvilla. Kirjastojen halutaan aktivoivan käyttäjiä ja ohjaavan heitä tiedon ja kulttuurin hyödyntämiseen. Näin kirjasto parantaa käyttäjien valmiuksia ja mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen elämään osallistumiseen. (HE 238 / 2016 vp s. 22.)

Kirjasto tulisi tarjota lapsille ja nuorille arjen turvallisen ympäristön sekä erityisiä palveluita lukemiskulttuurin ja monipuolisen lukutaidon tukemiseen. Tämä lisäisi lasten ja nuorten lukemista vapaa-ajalla sekä vahvistaisi heidän kykyään niin vastaanottaa kuin tuottaakin erilaisia mediasisältöjä. Kirjastojen fyysiset tilat, digitaaliset ympäristöt, aineistot sekä välineet mahdollistavat käyttäjien välisen vuorovaikutuksen. Näin muodostettaisiin kestävä pohja paikallisyhteisöjen kehittymiselle ja vahvistumiselle. (HE 238 / 2016 vp s.22–23.)

3.2 Sosiaalinen kirjasto

Laura Hokkasen mukaan kirjastopedagogiikka pyrkii aktiivisesti ja tietoisesti tarjoamaan asiakkaille sellaisia toimintoja, joiden välityksellä kirjaston aineistot

avautuvat käyttäjälle ja saavat aikaan ahaa-elämyksiä, uuden oppimista ja innostumista aineistojen sovellettavuudesta omiin tarpeisiin. Tämä poikkeaa jossain määrin sosiaalisesta kirjastosta, joka tarjoaa paikan hiljentymiselle, muiden ihmisten tapaamiselle, oleskelulle, odottelulle ja vaeltelulle hyllyjen välissä, kaikelle sellaiselle tekemiselle, jota ei ohjata tai kontrolloida. (Hokkanen, 2015. S. 17.)

Perinteisen käsityksen mukaan kirjastoja ei ajatella sosiaalisina tiloina. Niihin liitetään helposti ajatuksia hiljaisuudesta, pysähtyneisyydestä ja jopa tunkkaisuudesta. Näin vieläkin, vaikka kirjastot itse ovat aktiivisesti pyrkineet pääsemään eroon näistä määreistä, jossa kirjastot ovat olleet lähinnä vain lainaamoja ja opiskelupaikkoja. Kirjastoja on jo pitkään pyritty elävöittämään esimerkiksi tapahtumia järjestämällä. Kirjastojen osaaminen ja tilat eivät kuitenkaan aina ole riittävät vuorovaikutuksellisten oheistoimintojen järjestämiseen. Kirjaston yhteisöllisen roolin korostaminen kuitenkin kirkastaa kuntalaisten käsitystä kirjastosta ja sen merkityksestä. (Launonen, 2015. s. 45.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön laatusuosituksessa vuodelta 2010 esitetään laatusuositukset kirjastotiloille ja suosituksia listataan viisitoista. Listan mukaan laadukkaita kirjastopalveluja tarjoavassa kunnassa mm. pidetään tilasuunnittelussa asiakasnäkökulmaa kokoelmanäkökulmaa keskeisempänä, tilojen tulisi olla tehokkaassa käytössä, mukaan lukien yhteiskäyttö ja tiloissa voi järjestää erilaisia tapahtumia, kirjaston tiloissa tulee olla asiakkaiden käytössä langattomat verkot, lainattavia koneita, ergonomisia työasemia sekä mahdollisuus tulostamiseen, tilan tulisi olla muunneltavissa monenlaisiin käyttötarkoituksiin, kirjastoon tulee luoda erilaisia äänivyöhykkeitä suunnitellulla ja akustisin ratkaisuin (myös hiljaiset tilat) ja valaistusta voi muunnella tilanteen mukaan, lisäksi kalustuksen pitäisi houkuttaa viihtymiseen, opiskeluun ja työntekoon. (Yleisten kirjastojen laatusuositus, 2010, s. 54–55.)

Kirjastojen rooli yhteiskunnassa on ollut muutoksessa viime vuosina. Kokoelmiin pohjautuneen toiminta-ajatuksen rinnalle on tullut ihmisten kohtaaminen ja sen mahdollistavat tilakäsitykset. Myös ohjauspalveluita korostava ja asiakkaiden omaan aktiivisuuteen kannustava toiminta on saanut jalansijaa. Nykyään kirjastotilojen tulee olla joustavia ja muunneltavia, jotta ne tarjoavat mahdollisuuden niin hiljaiseen työskentelyyn kuin sosiaalisiin kohtaamisiin, joissa voi keskustella ja vaihtaa ideoita. Kirjahyllyjen ohella kalusteina tulisi olla istuinryhmiä ja muita oleskelukalusteita. (Launonen, 2015, s. 64.)

4 ESPOON KAUPUNGINKIRJASTON PEDAGOGINEN TYÖOTE

Pedagogiikka tarkoittaa oppia kasvatuksesta. (Nivala & Rynänen, 2019, s. 31.) Vaikka käsite määritellään yleensä erimaissa ja eri kasvatustieteiden traditioissa hieman eri tavoilla, mutta usein määritelmässä todetaan pedagogiikan eroavan yleisen kasvatustieteen valtavirrasta. Pedagogiikka ei tarkastele kasvatusta ilmiönä ja tapahtumina eikä se pyri kasvatustodellisuuden kuvailemiseen ymmärtämiseen ja selittämiseen vaan se sitoutuu tiettyihin arvoihin ja pyrkii määrittelemään arvojen mukaiset tavoitteet. (Nivala & Rynänen 2019, s. 31–32.) Espoon kaupunginkirjastossa pedagoginen työote ei viittaa mihinkään tiettyyn pedagogiseen suuntaukseen.

4.1 Työnkuvan muutokset

Espoon kaupunginkirjastossa otettiin käyttöön henkilökunnan uudet nimikkeet lokakuussa 2017. Samalla myös työnkuvat uudistettiin ja pedagogisuus näkyy nyt kaikissa kirjastossa käytössä olevien nimikkeiden työnkuvassa.

Johtava kirjastopedagogi mm:

Oppimisen näkökulma on olennaista työn suunnittelussa ja reflektoinnissa. Johtavalta kirjastopedagogilta vaaditaan itsenäistä työtettä, kykyä aktivoida asiakkaita ja henkilökuntaa sekä osaamisen jakamista.

Johtavan kirjastopedagogin keskeisiä taitoja ovat itsenäinen ja pedagoginen työote, innovatiivisuus, projektinhallintataidot, verkottumistaidot ja viestintätaidot.

Kirjastopedagogi mm:

Kirjastopedagogilta vaaditaan pedagogista työtettä ja projektityötaitoja.

Kirjastoneuvoja mm:

Kirjastoneuvoja tarjoaa asiakaspalvelua oppimista tukevalla työotteella tilassa ja verkossa, tekee aineistotyötä sekä tuottaa tapahtumia.

Asiakasopas mm:

Tehtävät koostuvat päivittäisestä asiakaspalvelusta, palvelujen käytön neuvonnasta ja kokoelmien hoidosta.

(Jäppinen, 7.12.2018)

Kirjastopalvelupäällikkö Eeva Jäppinen kertoo, että kaikissa näissä työnkuissa on otettu huomioon työn pedagogisuus. Näiden lisäksi uudistettiin johtajien nimikkeet.

Muutos työnkuissa, nimikkeissä ja sitä kautta työn määrittelemisessä pedagogiseksi, tuli mahdolliseksi uuden kirjastolain myötä. Siinä muuttuivat kirjaston henkilökunnan pätevyysvaatimukset. Nykyisen lain yleisistä kirjastoista pykälä 17 sanoo vaatimuksista seuraavaa:

”Yleisellä kirjastolla tulee olla riittävä määrä kirjasto- ja informaatioalan koulutusta saanutta ja muuta henkilöstöä. Asiantuntijatehtävässä toimivalta edellytetään soveltuvaa korkeakoulututkintoa, jollei tehtävän luonteesta muuta johdu.” (Laki yleisistä kirjastoista.)

Koska vanhasta laista poiketen, nyt ei enää vaadita kirjastoalan tutkintoja, tämä mahdollisti asioiden miettimisen uusiksi. Jäppinen kertoo, että Espoon kaupunginkirjastolla oli historiallisista syistä tilanne, jossa kirjastossa työskenneltiin 16 eri nimikkeellä. Käytännössä kyse ei kuitenkaan ollut 16 eri työstä. Nimikemuutoksesta keskusteltiin paljon myös henkilökunnan kanssa. Kirjaston johtoryhmä otti lähtökohdaksi muutokselle uuden kirjastolain ja sen määrittelemät kirjaston tehtävät, joiden mukaan kirjaston tulee tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin, ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa, edistää lukemista ja kirjallisuutta, tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon, tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan ja edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

4.2 Kirjastolain vaikutus

Kun pedagoginen työote otettiin käyttöön, Espoon kaupunginkirjaston johtoryhmä määritteli, mitä pedagoginen työote tarkoittaa:

”Pedagoginen työote tarkoittaa sitä, että asiakkaan kanssa keskiössä on oppimiselle ja oivaltamiselle otollisen ilmapiirin luonti. Keskeisiä työvälineitä on hyvä vuorovaikutus, jonka onnistumisesta kirjaston työntekijä on asemansa puolesta

enemmän vastuussa kuin asiakas. Toinen keskeinen keino on jaettu asiantuntijuus. Tavoitteena on asiakkaiden voimaantuminen ja aktivointi niin, että he saavat työvälineitä omatoimisesti selvittää erilaisista tilanteista. Kirjaston työntekijöillä on erityinen vastuu kehittää omaa osaamistaan, vaikka emme voikaan ennakoida joka asiakkaan jokaista kysymystä.” (Espoon kaupunginkirjaston johtoryhmä.)

Kirjastopalvelupäällikkö Katariina Laurosen mukaan Espoon kaupunginkirjasto haluaa olla vahvasti mukana ehkäisemässä syrjäytymistä. Kirjasto on olemassa asiakkaita varten, joten lähtökohta siihen, että ryhdytään panostamaan ja painottamaan henkilökunnan pedagogista osaamista, tulisi olla siinä, miten tämä palvelee asiakkaita entistä paremmin. Asiakkaiden oman aktiivisuuden ja toimijuuden vahvistaminen on keskeinen väline siihen. ei haluta antaa asiakkaille valmiita vastauksia, vaan halutaan tukea asiakkaiden omaa ajattelua ja vastuunottoa. Pedagoginen osaaminen ja ymmärrys antavat eväitä tukea asiakkaiden omia voimavaroja.

Laki yleisistä kirjastoista määrittelee yleisen kirjaston tehtävät seuraavasti:

6 §

Yleisen kirjaston tehtävät

Yleisen kirjaston tehtävänä on:

- 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin;
- 2) ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa;
- 3) edistää lukemista ja kirjallisuutta;
- 4) tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon;
- 5) tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan;
- 6) edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Yleisellä kirjastolla voi olla 1 momentissa mainittujen tehtävien lisäksi valtakunnallinen kehittämistehtävä, alueellinen kehittämistehtävä ja erityinen tehtävä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi yleisellä kirjastolla tulee olla tarkoituksenmukaiset tilat, ajantasainen välineistö sekä riittävä ja osaava henkilöstö. (Laki yleisistä kirjastoista)

Laurosen mukaan näistä erityisesti kohdat 3–6 ovat sellaisia, että niiden toteuttamiseen on pedagoginen työote paikallaan. Ne edellyttävät vuorovaikutusta niin asiakkaiden kuin muun ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Kohdassa neljä on nostettu ohjaus yhdeksi tehtäväksi, kohdassa viisi korostuu elinikäinen oppiminen ja kansalaisten aktiivisuuden edistäminen. Nämä edellyttävät ymmärrystä siitä, että kehittyminen, oppiminen ja osaaminen ovat keskeisiä keinoja selvitä nyky-yhteiskunnassa. Kohta kuusi, edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua, edellyttää kykyä vuorovaikutukseen ja toimimiseen erilaisten ihmisten kanssa. Pedagoginen osaaminen ja ymmärrys ovat hyviä lähtökohtia tämän toteuttamiseen.

4.3 Henkilökunnan kouluttaminen

Espoon kaupunginkirjastossa on lähdetty sekä kouluttamaan henkilökuntaa, että tukemaan henkilökunnan omaehtoista pedagogista kouluttautumista. Vuoden 2018 aikana koko henkilökunnalle järjestettiin pakollinen koulutus ”mikä pedagogina”, jonka järjestivät ja vetivät kirjaston johtavat kirjastopedagogit. Laurosen mukaan tämä nähtiin keinona edistää sitä, että koko henkilökunnalla olisi samansuuntainen näkemys siitä, mitä tarkoittaa pedagoginen työote Espoon kaupunginkirjastossa. Toisaalta laaja ja heterogeeninen osallistujajoukko mahdollistaa vertaisoppimisen ja kokemusten jakamisen. Koulutuksessa kirjaston henkilökuntaa eri kirjastoista ja eri nimikkeillä istuvat yhdessä pöytien ääressä ja jakavat kokemuksiaan erilaisista tilanteista, joissa pedagoginen työote on ollut tarpeen, toisaalta mietitään myös sitä, mitä se pedagoginen työote itse kunkin työssä tarkoittaa.

Taru Björkman oli yksi Minä pedagogina koulutuksen (alkuperäiseltä nimeltään minäkö pedagogi?) järjestäjistä ja hän kertoo, että alun perin koulutus järjestettiin, koska ajateltiin, ettei pedagogia ole välttämättä kovin tuttu asia henkilökunnalle. Koulutuksen järjestivät kirjaston johtavat pedagogiset informaattorit ja ihan aluksi he kysyivät kirjaston johtoryhmältä pedagogisen työotteen määritelmää. Jo aiemmin mainittu määritelmä kuului:

”Pedagoginen työote tarkoittaa sitä, että asiakkaan kanssa keskiössä on oppimiselle ja oivaltamiselle otollisen ilmapiirin luonti. Keskeisiä työvälineitä on hyvä vuorovaikutus, jonka onnistumisesta kirjaston työntekijä on asemansa puolesta enemmän vastuussa kuin asiakas. Toinen keskeinen keino on jaettu asiantuntijuus. Tavoitteena on asiakkaiden voimaantuminen ja aktivointi niin, että he saavat työvälineitä omatoimisesti selvittää erilaisista tilanteista. Kirjaston työntekijöillä on erityinen vastuu kehittää omaa osaamistaan, vaikka emme voikaan ennakoita joka asiakkaan jokaista kysymystä.” (Espoon kaupunginkirjaston johtoryhmä)

Björkman kertoo, että tämä määritelmä toimi koulutuksen pohjana. Kun luodaan mahdollisuus, oppimisympäristö ja vuorovaikutus niin se on pedagogisuutta. Määritelmän avulla ymmärrettiin se, ettei kirjaston työntekijän tarvitse olla opettaja. Osa koulutusten osallistujista kuitenkin koki määritelmän vaativana, erityisesti sen, että kirjaston työntekijöillä on erityinen vastuu kehittää omaa osaamistaan.

Lauronen kertoo Espoossa järjestetyn henkilökunnalle myös muita koulutuksia, esim. Keväällä 2018 järjestettiin kolme kertaa ”pedagoginen” aamuhetki tilaisuuksia, joissa oli joka kerralla eri teema, joissa tutustuttiin pedagogiikkaan. Lasten ja nuorten kanssa työskenteleville on ollut seudullinen (Helmet-kirjastot) koulutussarja ja vastaavanlainen aiottiin järjestää aikuisten kanssa työskenteleville vuoden 2019 aikana. Henkilökuntaa on myös aktiivisesti kannustettu osallistumaan omaehtoisiin koulutuksiin, sekä on nostettu esiin pedagogisia taitoja vahvistavia koulutuksia.

Asiakaspalvelupäällikkö Päivi Lepoluoto kertoo, että pedagogisen työotteen koulutuksia toteutettiin eniten Espoossa kaudella 2017–2018, jolloin pedagoginen työote otettiin käyttöön. Muutoksen tukena olivat Katariina Laurosen vetämät pedagogiset aamuhetket, joiden aiheena oli pedagoginen työote. Lepoluoto suunnittelee henkilökunnan koulutuksia Espoon kaupunginkirjastossa. ”Koulutuksia suunniteltaessa pedagogisuus on mielessäni”. Vuonna 2018 mm. toteutettiin Espoossa sisäisenä koulutuksena fasilitointivalmennus, jossa kehitettiin ryhmänohjaustaitoja, mikä tietenkin myös viittaa pedagogisen osaamisen kehittämiseen.

Lepoluodon mukaan suurin osa koulutuksista toteutetaan seudullisesti Helmet-alueella, joten Espoon lisäksi on otettava huomioon Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan näkökulmat, joissa pedagogisuus ei ole yhtä keskiössä kuin Espoossa. Mutta myös seudullisissa koulutuksissa on nähtävissä pedagogisia lähestymistapoja,

esim. ”Näkökulmia lukemaan innostamiseen sanataiteen ja lavarunouden keinoin” -
koulutus ja ” Näkökulmia kirjallisuusterapeuttisiin menetelmiin” -koulutus.

5 5 PEDAGOGINEN TYÖOTE KÄYTÄNNÖSSÄ

5.1 Asiointineuvonta

Espoon kaupunginkirjastossa on järjestetty kolmena päivänä viikossa asiointineuvontaa maahanmuuttaja-asiakkaille. Neuvontaa on tiistaisin klo 11–18, keskiviikkoisin klo 11–17 Sellon kirjastossa ja torstaisin klo 11–17 Ison Omenan kirjastossa. Palvelu aloitettiin toukokuussa 2015, koska nähtiin, että maahan muuttaneilla oli erityistarpeita, johon tällä palvelussa haluttiin vastata.

Sunniva Drake on työskennellyt asiointineuvonnassa ja haastattelin häntä 16.4.2019. Drake puhui asiasta vapaamuotoisesti ilman tarkkoja kysymyksiä.

Asiointineuvonnassa maahanmuuttajia autetaan erilaisten viranomaisten kanssa asioimisessa. Siinä mm. autetaan lomakkeiden täyttämässä, neuvotaan mihin viranomaiseen missäkin asiassa ollaan yhteydessä, otetaan yhteyttä eri viranomaisiin asiakkaan kanssa, soitetaan ja varataan aikoja erilaisiin palveluihin. Palvelussa ei kuitenkaan käännetä tai kirjoiteta juridisia tai lääketieteellisiä tekstejä.

Asiakastilanteet ovat usein sellaisia, että niihin on otettava aikaa asiakkaan kanssa. Asiointipalvelussa on erityisen tärkeää kuunnella ja kysyä asiakkaalta tarkentavia kysymyksiä, asiointineuvoja ohjaa ja opastaa. Työssä pitää myös muistaa kulttuurisensitiivisyys, asiakkaat edustavat monia erilaisia kulttuureja, jotka eroavat suomalaisesta. Käytännössä työ on hyvin pitkälti sosiaalityötä. Siinä istutaan asiakkaan kanssa ja kerrotaan mitä hänen edessään olevassa paperissa lukee tai täytetään sitä hänen kanssaan. Kyse on asiakkaiden kotouttamisesta ja yhteiskunnassa pärjäämisestä. Kirjaston työntekijä on tilanteessa sekä kulttuuritulkki että asiatulkki.

Asiointipalvelua tekeviä työntekijöitä on ollut noin 12, joista paikalla yleensä noin 10. Mukana on sekä kirjaston vakinaista henkilökuntaa että erilaisia harjoittelijoita ym. Työntekijällä ei eteen tulevissa tilanteissa ole välttämättä tietoa esimerkiksi jokaisesta lomakkeesta, joka eteen tulee. Henkilökunnalla tulee nimenomaan olla hallussa menetelmät, joilla asiat voi selvittää. Jokaisella asiakkaalla on omanlaisensa tarpeet ja niiden mukaan mennään.

Viranomaiset siirtävät palveluitaan yhä enemmän verkkoon ja tarjoavat yhä vähemmän neuvontaa omille asiakkailleen. Tästä on Espoon kaupunginkirjasto ottanut kopin.

Samankaltaista palvelua ollaan myös laajentamassa ja on jossain määrin laajennettukin myös kantasuomalaisten asiakkaiden palvelemiseen. Tällä vastataan olemassa olevaan tarpeeseen.

Väestörekisterikeskuksen (nykyinen Digi- ja väestötietovirasto) vuonna 2019 julkaisemassa Digituen eettisessä ohjeistuksessa neuvotaan digituen antajaa, että neuvontatilanteissa tulisi pyrkiä siihen, että jatkossa asiakas osaa tehdä asiat itse ja itse tekemiseen kannustetaan jo neuvontatilanteessa. Neuvojan ei tarvitse osata kaikkea, vaan asioista otetaan selvää yhdessä. Tuen antajan tulee tietää omat rajansa. Eettiset ohjeet muistuttavat myös vaitiolovelvollisuuden säilyttämisestä. (Digituen eettinen ohjaus, 2019.) Draken mukaan asiointineuvonnassa tuleekin paljon sellaisia tilanteita, joissa erityisesti vaitiolovelvollisuus tulee muistaa. Espoon kaupunginkirjasto on asiointipalvelussa auttanut ihmisiä niin paljon, että kirjastolle on muodostunut hyvä maine monien silmissä.

5.2 Seniorityö

Haastattelin Espoon kaupunginkirjaston kirjastoneuvojaa Anja Savolaista hänen tekemästään seniorityöstä ja lisäksi olin hänen mukanaan seuraamassa taideaiheista tuokiota, jonka hän veti Tapiolan palvelukeskuksen päiväryhmälle. Savolaisen työpiste on Tapiolan kirjastossa, mutta hän ei kuulu Tapiolan kirjaston henkilökuntaan, vaan hänen työmaanaan on koko Espoo. Hän tekee jalkautuvaa seniorityötä, eli hän on joka päivä kirjaston ulkopuolella, hän vierailee joka päivä 1–2 paikassa erilaisten ryhmien luona. Paikat, joissa hän vierailee, ovat mm. palvelu- ja seniorikeskukset, muistipalvelukeskukset, hoivakodit ja palvelutalot, erilaiset erityisryhmät (esim. kehitysvammaiset) sekä Uudenmaan muistiluotsi, Vanhustyön keskusliiton ystäväpiiriryhmät (ystävyystoiminta) ja Espoon seurakunnan ikäihmisten kerhot (seurakuntatoiminta). Nykyisen työnkuvan mukaista työtä Savolainen on tehnyt vuodesta 2018.

Muistelumatkalle jokainen saa osallistua jaksamallaan tavalla ja olla tasavertainen ryhmän jäsen sekä tulla kuulluksi ja huomioduksi ja saada iloa ja virkistystä – mielen hyvinvointia.

Savolainen ottaa laukusta esineen, jonka laittaa kiertämään pöydän ympäri, johon osallistujat ovat kokoontuneet. Mukana on erilaisia esineitä, ääniä tai tuoksua

(moniaistillisuus), Muistelumatka voi olla teemallinen esim. kahvi tai koulu. Osallistujat saavat kosketella ja haistella esineitä ja he saavat jakaa niitä muistoja, mitä siitä tulee mieleen. Esim. tervan tuoksu tai kankaan koskettelu.

Pienryhmässä on korkeintaan 10 osallistujaa, 6–8 on ihanteellisin määrä, jotta pystyy kohtaamaan jokaisen. Muistelumatkalla mennään osallistujien luokse ja kuunnellaan toisen tarina. Hyväksytään se, mistä toinen haluaa puhua, vaikkei se suoraan liittyisikään aiheeseen. Kohtaaminen ja hyväksyminen ovat tärkeimpiä asioita ”matkalaisten” kohtaamisessa.

Muistelumatkalla, jolla itse olin mukana, oli teemana taide. Se pidettiin 6.11.2018 Tapiolan palvelukeskuksessa. Savolaisella oli mukana taidearkku, jossa oli vanhoja suomalaisia taideteoksia, lähinnä Ateneumin kokoelmista. Ensin Savolainen näytti kuvan kustakin taulusta, kertoi vähän kuvan ja taiteilijan historiaa ja joitain anekdootteja. Sen jälkeen hän laitto kuvan kiertämään ja osallistujat saivat kysyä tai kommentoida kuvaa, heidän ei tarvinnut odottaa, että se tulee omalle kohdalle, vaan kysymykset voi esittää silloin, kun ne mieleen tulivat. Jotkut eivät halunneet sanoa mitään taulusta siinäkään vaiheessa, kun se tuli omalle kohdalle ja se oli ihan ok. Hyväksyntä on sitä, että hyväksyy sen, mitä toinen haluaa sanoa, mutta myös sen, jos toinen ei halua sanoa mitään. Osallistujia muistelumatkalla oli n. kuusi senioria, sekä kaksi palvelukeskuksen työntekijää. Myös työntekijät saivat tuoda omia kommenttejaan taideteoksiin (tai mihin tahansa keskustelunaiheeseen) liittyen.

Savolainen kertoo, että muistelumatkan tarkoitus on tuoda iloa ja virkistystä, pois arjesta, saattaa parantaa toimintakykyä. Silloin muistelumatka on paikallaan juuri sille ryhmälle, johon se on viety. Jos vanhus haluaa vielä tilaisuuden jälkeen muistella niitä asioita, jotka ovat nousseet pintaan muistelumatkan aikana. Omat muistot tulevat tärkeämmäksi vanhentuuessa, kun elämänpiiri pienenee. Koskaan ei tule sellaista palautetta, että enpä olisi halunnut muistella. On olemassa tietyt raamit ja sen menee sen mukaan, millainen ryhmä on. Ja vaikka joskus vetäjästä tuntuisi, ettei kaikki mennyt ihan nappiin (esim. ei ehtinyt käydä kaikkea läpi), niin silti jos osallistujilla on hauskaa, on se ollut onnistunut.

Kuva 1. Taidesalkku muistelumatkalle.

Kuva 2. Muistelumatkan rekvisiittaa.

Kuva 3. Muistelumatkan rekvisiittaa 2.

5.3 Pajatoiminta

Tapiolan kirjastoon perustettiin Espoon kaupunginkirjaston ensimmäinen paja kesäkuussa 2013. Sittemmin pajatoiminta on vakiintunut yhdeksi kirjaston tarjoamista peruspalveluista ja pajatoimintaa on kaikissa aluekirjastoissa. Taru Björkman on Tapiolan pajan tiiminvetäjä, joka on työskennellyt pajassa sen perustamisesta lähtien. Hänen työnkuvaansa kuuluu mm. pajatoiminnan kehittäminen, pajatapahtumien organisointi sekä asiakkaiden ja henkilökunnan perehdyttäminen pajan mahdollisuuksiin. Johtavan kirjastopedagogin tehtäviin kuuluu myös koulutusten järjestäminen henkilökunnalle (esim. minä pedagogina koulutustapahtumat vuonna 2018).

Espoon kaupunginkirjaston pajojen yhteinen motto on: ”mielikuvitus syntyy tekemällä”. Björkmanin mukaan myös ajatukseen learning by doing voi kiteyttää pajan toimintaa. Pajan henkilökunta saa ja joutuu ottamaan haltuun paljon uutta teknologiaa ja merkittävä osa työnkuvaa on se, että itse opettelee erilaisia laitteita. On etu, että voi kehittää omaa osaamistaan työpaikalla. Pajatoiminta vaatii rohkeutta, aina ei voi tietää, mitä tapahtuu. Luovuttaa ei kannata, onnistumisen kokemuksia saa, kun uskaltaa.

Tapiolan paja on ollut suosittu. Ihmiset tykkäävät kokoontua yhteiseen tilaan tekemään asioita. Värkkääminen on nyt suosittua ja yhteisöllisyyttä arvostetaan. Pajassa tapahtuvalle yhdessä tekemiselle on nyt sosiaalista tilausta. Pajat ovat osa sitä, että kirjasto on yhteinen olohuone. Vieraiden kanssa voi olla helpompi tehdä asioita yhdessä kuin esimerkiksi keskustella.

Tähän asti pajatoimintaa on kehitetty aika paljon teknologia edellä, nyt halutaan siirtyä enemmän pedagogiikka edellä ajatteluun. Pajan ideologiaa halutaan nostaa enemmän esiin. Esimerkiksi nykyään laitehankinnat pitää perustella pedagogisesti, mitä pedagogista hyötyä tästä on. Se ei ole aina helppoa, sillä laitteita myydään tekniikka edellä. Laitteiden pedagoginen soveltaminen jää lähestulkoon kokonaan kirjastolaisten kontolle.

Toisaalta työssä pitää tunnistaa myös rajat. Riskinä on ottaa liikaa asioita hoitaakseen ja että henkilökunta tekee liikaa asiakkaan puolesta. Ei voida mennä liian syvälle opettamiseen, sillä siihen eivät resurssit riitä. ”Me heitämme siemeniä ja ihmiset saavat esim. kotona opetella pidemmälle, mutta ensin he ovat saaneet inspiraation kirjastosta.”

Yksi pajassa toteutettu projekti on ollut pajan seinää koristava taideteos. Taideteos on mietitty yhdessä asiakkaiden ja henkilökunnan kanssa. Siihen on käytetty kirjastosta syntynyttä materiaalia (esimerkiksi poistettuja CD-levyjä). Välineitä oli esillä pajassa ja asiakkaat saattoivat ohi mennessään tehdä siitä jonkun pienen osan. Työn osat olivat koko kesän 2017 esillä pajassa ja sen tekemiseen sai osallistua kuka tahansa.

Kuva 4. Tapiolan pajan yhteisöllinen taideteos.

6 LOPUKSI

Olen tässä työssä kertonut, mitä on pedagoginen työote Espoon kaupunginkirjastossa. Kun kirjastossa otettiin käyttöön uusi lähestymistapa omaan työhön ja samalla uudet nimikkeet henkilökunnalle, se herätti paljon keskustelua. Henkilökunnalle järjestettiin paljon koulutuksia ja opiskelumahdollisuuksia. Vaikka asiasta puhuttiin paljon ja se mietitytti henkilökuntaa, on siitä nyt tullut jo arkipäivää.

Espoon kaupunginkirjasto ei toimi tyhjiössä. Sitä ympäröi laaja ja monipuolinen kirjastokenttä ja muu yhteiskunta. Tässä työssä tarkasteltiin nimenomaan sitä kontekstia missä Espoon kaupunginkirjasto toimii kirjastokentässä, tarkastelun ulkopuolelle on jäänyt esim. Espoon kunta toimintaympäristönä. Tähän oli osaltaan syynä se, että lähtökohtana tehdyille uudistuksille toimi vuoden 2016 lopulla uudistettu kirjastolaki.

Työssä käsitellyt caset ovat esimerkkejä siitä, mitä pedagoginen työote käytännössä on. Se on ennen kaikkea asiakkaan kohtaamista, yhdessä oppimista ja vuorovaikutusta. Ja monella tapaa sitä oli tehty jo ennen muutoksia, esimerkiksi kirjaston pajassa oli jo totuttu opettelemaan asioita asiakkaan kanssa yhdessä ja sekä asiointineuvonnassa että seniorityössä on asiakkaat kohdattu, heille on annettu aikaa ja oltu vuorovaikutuksessa, joka menee pidemmälle kuin keskiverto asiakaskohtaukset kirjaston palvelutiskissä.

LÄHTEET

Digituen eettinen ohjeistus 2019. Väestörekisterikeskus.

https://dvv.fi/documents/2252790/10411362/VRK_Digituki_eettinen_ohjeisto_A4_FIN_digi.pdf/1a336fb1-17a3-3760-a2ce-95ba18398eba/VRK_Digituki_eettinen_ohjeisto_A4_FIN_digi.pdf
viitattu 1.12.2020

Hallituksen esitys 238/2016 vp

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_238+2016.aspx viitattu 16.11.2020

Hokkanen, Laura (toim.) 2015. Sosiaalinen kirjasto. BTJ Finland Oy, Helsinki.

Koonz, Christie & Gubbin, Barbara (toim.): 2010. IFLA Public Library Guidelines, Berlin / New York. De Gruyter Saur <https://doi.org/10.1515/9783110232271> viitattu 15.11.2020

KvaliMOTV <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html> viitattu 9.11.2020

Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161492?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20yleisist%C3%A4%20kirjastoista> viitattu 23.5.2019

Launonen, Virpi 2015. Sosiaalisuuden muutos kirjastoissa. Teoksessa Sosiaalinen kirjasto. Toim. Hokkanen, Laura. BTJ Finland Oy, Helsinki

Lovio, Maisa & Tiihonen, Vuokko 2005. Kirjaston asiakaspalvelu. BTJ Kirjastopalvelu Oy, Helsinki.

Nivala, Elina & Rynnänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka, kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Gaudeamus. Helsinki.

Yleisten kirjastojen laatusuositus. 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:20. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75513/OKM20.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 21.11.2020

Yleisten kirjastojen neuvosto, 2016. Yleisten kirjastojen suunta 2016-2020. <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/yleisten-kirjastojen-suunta-2016-2020-web.pdf> viitattu 15.11.2020

Liite 1. Haastattelukysymykset

Haastattelukysymykset Katariina Lauronen (15.11.2018)

1. Miten jory (Espoon kaupunginkirjaston johtoryhmä) päätyi siihen, että nyt kirjastossa ruvetaan panostamaan pedagogisuuteen?
2. Miten pedagogisuuden korostaminen ja uudet nimikkeet liittyvät uuden kirjastolain vaatimuksiin?
3. Mihin yhteiskunnallisiin tarpeisiin kirjasto haluaa vastata vahvistamalla henkilökunnan ja organisaation pedagogista osaamista?
4. Onko kirjastolla mitään pedagogista toimintaa, joka liittyy aikuisten lukutaitoon? Onko jotain tapaa tai ajatusta siitä, miten voitaisiin saavuttaa lukemisen kanssa ponnistelevia aikuisia tai vähemmän aktiivisia kuntalaisia (jotka eivät tällä hetkellä käytä oikein mitään kirjaston palveluja)?
5. Henkilökunnalle on järjestetty minä pedagogina koulutus, joka on suunnattu koko henkilökunnalle, kevään ja syksyn 2018 aikana suurin osa henkilökunnasta on osallistunut kyseiseen koulutukseen, miksi tällainen koulutus on järjestetty?
6. Mitä muita pedagogisia koulutuksia henkilökunnalle on järjestetty / järjestetään? Entä miten muuten henkilökunnan pedagogisen osaamisen lisäämistä tai vahvistamista tuetaan?
7. Mikä on seuraava askel henkilökunnan pedagogisen osaamisen vahvistamisessa ja edistämisessä?

Haastattelukysymykset Päivi Lepoluoto (11.2.2019)

1. Miten kirjaston vuoden 2019 henkilökuntakoulutukset vahvistavat kirjaston hakemaa pedagogista osaamista?
2. Onko nähtävissä muutosta kirjaston henkilökuntakoulutuksissa, kun verrataan vuotta 2019 parin vuoden takaiseen tilanteeseen, esim. v. 2016 (ennen kuin pedagoginen työote otettiin käyttöön)?

Haastattelukysymys Eeva Jäppinen (7.12.2018)

1. Miten jory (Espoon kaupunginkirjaston johtoryhmä) päätyi siihen, että nyt kirjastossa ruvetaan panostamaan pedagogisuuteen?

Haastattelukysymykset Anja Savolainen (30.11.2018)

1. Mitä teet tällä hetkellä työksesi (työnkuva)?
2. Kuinka kauan tämä on ollut työnkuvasi?
3. Koetko itse tekeväsi pedagogista työtä?
4. Voitko kuvailla jonkun työtilanteen, jossa mielestäsi teit työtä pedagogisella otteella?
5. Kuvaile muistelumatkaa.

Haastattelukysymykset Taru Björkman (6.2.2019)

1. Mitä teet tällä hetkellä työksesi (työnkuva)?
2. Kuinka kauan olet ollut pajassa työssä
3. Kuvaile jotain tilannetta, jossa teit työtä pedagogisella otteella